Число 4. и 5. Рôкъ I.

Прiятель дѣтей.

Выходитъ
въ Коломыи
разъ въ мѣсяць.

Предплата
на цѣлый рôкъ
1 злр. 50 кр.

Ѡставите дѣтей приходити ко мнѣ, и не браните имъ:
Таковыхъ бо есть цртвїе Бжїе. (Лѹк. гл. иі. зач. ч.)

Коломыя. Цвѣтень — Май 1881.

Христосъ воскресъ!

Я чую снова звуки рôднӣ,
Якъ на старой, обдертой, бѣдной
Звôнници звонитъ звонкій звонъ;
Тотъ голосъ въ сердцю незабутый
Якъ пѣсни звучной складнӣ путы,
Такъ той таинственный гомонъ.

Онъ звавъ мене маловъ дѣтиновъ,
Щобъ я спѣшивъ съ цѣловъ родиновъ
На призовъ звона въ церковь ту,
Котра мôй рôдъ оброняла
И ôтъ погибели спасала
Не разъ цѣлу мою рôдню.

И днесь тӣ звоны пѣсню тую,
Преславну пѣсню, голосную
Рознесли мовъ громъ изъ небесъ,
Вѣщуютъ мірови спасенье,
Христа пророче прославленье,
И поютъ всѣмъ: Христосъ воскресъ!

Д. Вѣнцковскій.

Торжество 10. мая.

Отъ бôльше якъ сто лѣтъ звязала насъ судьба съ Австріею и династіею цѣсарей зъ рода Габсбургôвъ. Для того всякіи, чи радостнӣ, чи сумнӣ событія въ родинѣ цѣсарской, ôтражаютъ ся въ нашихъ чувствахъ.

Дня 7. цвѣтня 1880. заручивъ ся сынъ единакъ нашого найяснѣйшого Монарха, престолонаслѣдникъ архикнязь Рудольфъ съ дочкою белгійского короля, Стефаніею, которыхъ портреты въ нашой газетцѣ помѣщаемъ.

Отецъ нареченой есть славный изъ своего человѣколюбія, и край его славитъ ся найвысшою цивилизаціею и свободою. Мати нареченой походитъ такожь зъ роду Габсбургôвъ.

Дня 10. л. мая с. р. совершитъ чинъ вѣнчанія кардиналъ князь Шварценбергъ.

И мы подѣляючи всеобщу радôсть зъ той урочистой хвилѣ, прилучаемъ до желаній всѣхъ австрійскихъ народôвъ и наши: Щобы на молоду пару излявъ Господь свое благословеніе!

ВЕЧЕРЫ ПОДЪ ЛИПОЮ.

Росказы про руску бувальщину, оповѣвъ для молодежи Сидоръ зъ Покутя.

Вечеръ другій.

Понедѣлокъ бувъ то день робучій. Всѣ хлопцѣ ходили до школы, а родичи Михася и другихъ хлопцѣвъ занятіи були до пôзна при роботѣ, то въ поли, то при домѣ. Вечеромъ зôйшли ся снова дѣти пôдъ липою, где застали уже старенького Онуфрія, а съ нимъ бувъ и панъ учитель. Оба розговорювали съ собою, а дѣти не перебивали имъ, а ожидали терпливо хвилѣ, ажь надбйдутъ старшіи люди, ихъ родичи, щобы и днесь почути золотіи слова зъ устъ Онуфрія.

Панъ учитель бувъ такожь уже не молодымъ чоловѣкомъ, учивъ ôнъ еще и родичей Михася, всѣ въ селѣ его поважали и любили, божь и було за що. Ôнъ бувъ щирій русинъ, учивъ уже въ тôмъ селѣ якихъ двацять лѣтъ, и за его вліяньемъ въ селѣ стала громадска читальня, где були всѣ газеты рускіи, всякіи книжочки пожиточніи о господарствѣ, котріи господарѣ и дозрѣла молодѣжь охотно читали. Не диво отже, що по тому случаю село величалось краснымъ порядкомъ, добыткомъ и любовію межи собою, такъ що було примѣромъ селамъ сусѣднымъ.

На лици учителя малювалась радôсть, коли споглядавъ, якъ хлопцѣ сбирали ся, и кождый зъ нихъ гречно поздоровлявъ его и старенького Онуфрія и всѣхъ старшихъ, якіи уже въ тôмъ часѣ були наспѣли. Ôнъ устискавъ руку Онуфрія и дяковавъ, що пôднявъ ся такожь бути учителемъ молодежи, що взявъ ся тои працѣ, объучати ею въ дусѣ патріотычнôмъ.

— Велику заслугу удостоитесь — говоривъ ôнъ до Онуфрія — ôтъ Бога и нашои ôтчины, що взялисьте ся до просвѣщеня молодежи. Она потребуе бôльше якъ кто иншій просвѣщеня, бо на ней и ôтъ неи зависитъ будучнôсть наша. Въ якôмъ дусѣ мы воспитаемъ дѣти нашіи, въ такôмъ заявитъ ся житье въ громадѣ, въ краю и цѣлой нашой ôтчинѣ. — А обертаючись до хлопцѣвъ, сказавъ: — Я радуюсь, дѣточки, що вы кромѣ въ школѣ хочете ся ще учити и въ дома. Памятайтежь, щобысьте свято собѣ запамятали цѣлу науку вашого старенького пріятеля, батька Онуфрія, и черезъ цѣле ваше житье пригадовали собѣ его святіи слова. Коли будете старшіи, будете могли самі о тôмъ читати, що вамъ ся теперъ говоритъ, но все такой полезне есть для васъ, що уже и въ вашихъ молодыхъ лѣтахъ чуете, що и вы рускіи дѣти, що наша минувшôсть була славна, величава, и такою она всегда на вѣки бути мае. Яке зерно за молоду упаде на рôлю, такій выдасть плодъ оно, — деревце въ молодости пôдпиране возросне на здоровый пень съ простыми и красными галузями.

По тыхъ словахъ всѣ майже хлопчики и дѣвчата зôйшли ся пôдь липою. Учитель хотѣвъ дôзнати ся, чи они запамятали собѣ то, що вчера старый Онуфрій оповѣдавъ, и для того завдававъ имъ вопросы, на котріи хлопцѣ и дѣвчата чергою ôтповѣдали, а учитель поправлявъ, коли которе що зле ôтповѣдало. Отъ якіи вопросы то були:

Якимъ народомъ суть Русины?

Где тіи Славяны мешкали?

Чому называли ся они Славянами?

Якъ они газдовали межи собою?

Чи всѣ Славяны вѣрили въ Бога?

Коли они окрестились?

Чи становили они окрему державу, и що ихъ принудило съ собою вязатись и творити державы?

Якъ ся называвъ той нарôдъ, котрый нападавъ на Славянъ?

Що зробили Славяны съ тымъ народомъ, що ся называвъ Варяго-Руссами?

Якъ ся называвъ першій рускій князь?

Длячого край славянскій зове ся Русею?

При семъ пытаню мусѣвъ пояснити учитель, що назва „Русь“ походитъ не ôтъ князя Рюрика, а властиво ôтъ народа Варяго-Руссôвъ, котріи до Славянъ прійшли, и котрыхъ князь ними завладѣвъ.

Еще и инші пытаня завдававъ учитель, а имено: якимъ способомъ и коли Русь окрестила ся? котрі князѣ наступили по Рюрику, и що доброго они зробили? и т. д.

Пôсля того усѣвъ учитель, а Онуфрій такъ ôтозвавъ ся:

— Любіи дѣтоньки! Коли же вы такъ добре собѣ все запамятали, що я говоривъ вамъ вчера, такъ мушу вамъ сказати, що тое мене дуже тѣшитъ, и я раднѣйше теперъ хочу вамъ дальше оповѣдати. Но щобы васъ уже не довго мучити, то оповѣмъ вамъ теперъ тôлько о тôмъ, що тая Русь, о которой вы уже зъ устъ моихъ чули, розпала ся на двѣ части, а то слѣдуючимъ способомъ:

Сыны Святослава: Ярополкъ, Олегъ и Володимиръ, були дуже неспокойными и незгôдными межи собою. За тыхъ то часôвъ и тои незгоды стало ся, що инші народы хôснували зъ того случая, и забирали кавалками край рускій. Такимъ то способомъ одна часть Руси, нынѣшна вехôдна Галичина ажь до мѣста Холма, перейшла була въ руки Полякôвъ, котрі такожь зъ тои незгоды хôсновали; но Володимиръ ôдобравъ ею въ скорѣ и назвавъ ту землю: Червона Русь. Она обôймала область: землю Червеньску на Волыню, Перемыску и Теребовельску въ нынѣшнôй Галичинѣ.

Володимиръ Великій.

Володимиръ мавъ ажь 12 сынôвъ, межи котрыхъ по примѣру свого ôтця роздѣливъ свôй край. Самъ сидѣвъ въ Кіевѣ и называвъ ся Великимъ княземъ, а сыны его були князями удѣльными, и великого князя слухати мали. За житя ôтця було еще яко тако, но по смерти его каждый хотѣвъ бути великимъ княземъ. И знову ляла ся кровь братня. — Вмѣшавъ ся до того и король польскій Болеславъ. За его помочію братъ его Святополкъ осѣвъ бувъ въ Кіевѣ, и Русь Червона перейшла знову въ руки Болеславові. Но Ярославъ, одинъ зъ сынôвъ Володимировыхъ, выгнавъ Святополка уже въ четвертôмъ роцѣ изъ Кіева, ôдобравъ ôтъ Болеслава забрані городы, а коли незадовго братя его поумерали, зôставъ самъ паномъ Руси.

(Дальше буде.)

ЛЮБѢТЪ РОДИЧЕЙ!

(Повѣстка.)

— Чи любишь ты, Михасю, ôтця и матѣръ твою? — пытавъ разъ учитель въ школѣ.

— Любю! — отвѣтивъ тойже.

— Якъ же ихъ любишь? – пытавъ дальше, — чи знаешь, що то значитъ: любити?

Михась подумавъ хвильку и сказавъ:

— Любити, значитъ... любити.

— А щожь то значитъ?

— Я не знаю, а чую лишь тое. Коли я кого любю, то его цѣлую.

— Видишь, Михасю, що ты ся ошибаешь, и не знаешь, якъ то ся любитъ родичей! — сказавъ учитель. — Любити родичей значитъ, исполняти охочо всѣ ихъ приказы, бути добрымъ и стерегчи ся ôтъ злого, щобы родичи не смутили ся, а передъ всемъ молити ся за нихъ, щобы якъ найдовше жили. Отъ такъ ся любитъ родичей!

Михась мавъ сестричку, Ольгу, молодшу ôтъ него о два роки. Они любили своихъ родичей, звычайно якъ дѣти любятъ, якъ то Михась думавъ.

Ôтъ kôлькохъ дней звыкли були по пôдвечѣрку удаватися въ глубину огороду, зъ ôтки звычайно доперва по квандрансѣ часу вертали. Тое взбудило цѣкавôсть въ ихъ отцю.

— Що то мае означати тая змѣна? — говоривъ ôнъ до жены. — Если они въ огородъ ходятъ пружновати, то не дочекаемъ ся зъ нихъ ничь доброго. Чого ся за молоду научатъ, и до чого привыкнутъ, того на старî лѣта не позбудутъ ся!

Мати ничь не умѣла ôтповѣсти, лишь востхнула тяжко. Того еще дня сказала она до своихъ дѣтей:

— Чого вы все пôдъ вечеръ ходите въ огородъ? Чи не лѣпше бавити ся въ хатѣ якъ въ огородѣ?

Михась и Оля ничь на тое не ôтповѣли, поцѣлювали лишь матѣръ въ руку и бавили ся въ хатѣ. На другій однакожь день, думаючи, що ихъ никто не бачитъ, побѣгли тихоньку до зеленои альтанки, котора знаходила ся въ огородѣ. Пильновала тую хвилю мати, — неспостереженô ишла за ними на палцяхъ, по за корчѣ, которî росли при дорозѣ до альтаны. Коли ся зближила до неи и стала въ мѣстци, зъôтки все видѣти могла, побачила клячучî дѣти, которî зложивши руки до молитвы, голову пôднесли до горы. Михась говоривъ молитву, а Оля повтаряла за нимъ слѣдуючи слова:

„Господи Боже! прошу тебе, не допусти, щобы родичи нашî умерли перше якъ мы. Мы ихъ любимъ и желаемъ дочекати тои радости, щобысьмо ихъ могли ущастливити, якъ будемъ бôльшî!

„Господи Боже! допоможи намъ бути добрыми, щобы нашь отець и наша мати могли ся тѣшити нами; — и выслухай нашу молитву, о Господи, а мы хочемъ такожь исполняти то все, що есть въ твоихъ приказаняхъ! Амѣнь.“

Слезы радости пустили ся матери, коли учула молитву дѣтей; она не мѣшала имъ, побѣгла до ôтця и оповѣла ему все, що чула и бачила. Отець ничь не ôтповѣвъ, ôнъ мовчавъ, и слеза радости покотилась такожь по его лицю.

Богъ выслухавъ молитву дѣтей. Днесь они уже велики, Михась зôставъ урядникомъ а Оля провадитъ свое господарство, и тѣшитъ ся, що родичи еи у ней пробуваютъ и она може имъ ôтвдячитись за тое, що ихъ за молоду воспитали. Михась часто, хоть далеко бувъ ôтдаленый, ôтвѣдовавъ такожь родичей, которî тѣшили ся счастьемъ дѣтей своихъ.

И. Т.

Прилѣтай зазуленько!

Ой прилѣтай зазуленько до нашого краю,
Тай закуй намъ веселенько у зеленôмъ гаю.
Прилѣтай намъ съ вудвудами, кукай веселенько,
Бо вже весна, слава Богу, сближаесь живенько.
Жайворонки вже спѣваютъ и мушки лѣтаютъ,
И намъ весну любу, милу всѣ заповѣдаютъ.
Ба, и цвѣты, земнî дѣти, землю украшаютъ,
А якъ птички тамъ у гаю весело спѣваютъ!
Отже и ты зазуленько прилѣтай живенько,
Тай закукай въ нашôмъ краю красно и миленько;
Кукай дѣтямъ коло школы, щобъ ся добре вчили,
Щобъ на веснѣ всѣ пильненько до школы ходили;
И выкукай лучшу долю для руского краю,
Щобъ щастлива проживала якъ въ правдивôмъ маю.

Дмитро Третякъ.

Мѣсяць май.

По мѣсяцю цвѣтню наступае май,
Въ котрôмъ такъ весело нѣбы наставъ рай.
Земля красно вбрана, куда не поглянь,
И житю есть милый кождій въ маю день.
Птицѣ ся злетѣли гнѣздочка си вютъ,
По лѣсахъ, городахъ зазулѣ куютъ.
Журавлѣ рядочкомъ знову до насъ летятъ,
А бузьки по лугахъ живности глядятъ.
И товаръ по лукахъ пасе ся, буе,
И паучокъ сѣтку знову собѣ снуе.
Все въ маю роскôшно, весело жіе,
И мое серденько легко въ грудехъ бье.
Славажь Тобѣ Боже за той любый май,
Бо въ маю такъ мило якъ бы наставъ рай!

Дмитро Третякъ.

БУЗЬКО

Кто не бачивъ зъ васъ, дѣточки, бузька, и кто не тѣшитъ ся нимъ, коли на весну въ нашѝ сельски стороны повертае до свого гнѣзда, которе въ осени опустивъ. Ôнъ опускае насъ на зиму и ôтлѣтае въ теплѝ стороны, бо у насъ замерзаютъ въ зимѣ воды, багна, по которыхъ ôнъ съ такою повагою ходитъ, шукаючи въ нихъ поживленя. Зъѣдае бо ôнъ гадины, жабы, ящѣрки, слимаки, и таки иншѝ звѣрята, которѝ слибы ся розмножили, бôльшу шкоду бы принесли якъ пожитку. Бузько есть прото звѣрятемъ дуже пожиточнымъ, любитъ стороны рôвнѝ и низки, особливо где есть вода стояча, где суть багна. Зимна великого не може ôнъ знести, якъ такожь не любитъ перебувати въ сторонахъ, где не мешкае чоловѣкъ. Длятого найчастѣйше бачимъ его по селахъ, где або на деревахъ, або на стодолахъ и хатахъ закладае собѣ гнѣздо.

Поважне то звѣря есть правдивою окрасою сторонъ, которѝ замешкуе. Цѣлый бѣлый, убраный нибы въ чорный сурдутъ, на высокихъ червоныхъ ногахъ и съ великимъ дзюбомъ, ходитъ поважно, просто, выгинаючи красно свою довгу шію, и лишь, коли есть сумный, загинае ею въ задъ, такъ що здае ся она на хребтѣ спочивати. Ходитъ всегда крокомъ ôтмѣренымъ, а поспѣшае хиба лишь тогды, коли хоче яку здобычь зловити а она ôтъ него утѣкае. Переховуесь звычайно по лугахъ и поляхъ, заходитъ въ збôже, рѣдко коли до воды. Коли кто приближае ся до него, тогды задержуесь на мѣстци, пôдноситъ одну ногу ажь пôдъ черево, обôймаючи нею другу, вытягае шію и уважно мѣритъ окомъ надходячого. Не тратитъ ôнъ ôтваги, а стоитъ спокôйно и нерушаючи ся черезъ кôлька хвиль, ажь ся пересвѣдчитъ, що ничь злого ему не грозитъ, а въ небезпеченьствѣ ратуе ся летомъ. Нема ничь красшого надъ его летъ! Однымъ або кôлькома скоками взноситъ ся ôнъ по надъ землю, вытягае дзюбъ передъ себе, ноги въ задъ, розпускае крила и кôлькома легкимы ударами пôдноситъ ся поважно въ гору. Летъ его есть свобôдный, легкій и красный; мало коли ударяе крилами а користае бôльше зъ повѣву вѣтра и воздуха, где взноситъ ся або зниже ся после уподобы.

Житье бузька есть родинне, любитъ тишину и спокôй, и то есть причиною, що села суть его возлюбленнымъ мѣстемъ, мѣста уникае, бо тутъ не ма для него супокою.

Бузько належитъ до розумнѣйшихъ звѣрятъ, особливо память у него дуже велика, а увага и розвага въ житю домовôмъ, въ отношеню до своихъ племениковъ, до чоловѣка и иныхъ звѣрятъ, съ которыми проживае, доказуютъ, що ôнъ дуже часто краснѣйшѝ свойства мае, якъ никоторе дитя, которе знаючи пожитокъ зъ бузька, дуже часто робитъ ему псоты, розбывае гнѣзда або выдирае его молодіи. Бузько однакожь розумѣе ся на тôмъ, ôнъ знае, кто ему ворогомъ а кто ему спріяе, и есть своимъ добродѣямъ вдячный и привязаный.

Въ р. 1849. наставъ бувъ въ схôдной Галичинѣ великій голодъ, въ однôмъ селѣ (Сухровѣ). Люди щобы уйти смертѝ, ловили даже бузькôвъ и забивали ихъ. Священникъ выступивъ въ церквѣ въ оборонѣ бузькôвъ, говорячи межи иннимъ и тое, що бузько счастье лишь приноситъ до хаты, на которой ся гнѣздитъ. Слова старого священника помогли, и люди перестали преслѣдовати бузькôвъ. На другій рôкъ побачивъ священникъ, що кôлька паръ бузькôвъ закладаютъ собѣ гнѣзда на его помешканю и стодолахъ. Утѣшивъ ся дуже старець тою роботою, бо ôтъ давна желавъ бачити на своей хатѣ гнѣздячихъ ся бузькôвъ. Несчастье однакожь хотѣло, ôнъ того самого року умеръ, а о бузькахъ оповѣдали, що ся сходили на даху плебаніи, що до компаты умершого заглядали, а даже на ганокъ и до сѣней залѣтовали, не боячи ся переходячихъ людей. При похоронѣ видѣли ихъ лѣтаючихъ понадъ трумною, а коли цѣлый похôдъ погребовый войшовъ съ тѣломъ до церкви, бузьки кружили хвильку надъ церквою, а опôсля посѣдали на ней. Погреблено въ конецъ умершого на цментари при церквѣ. По скôнченôмъ обрядѣ погребовôмъ бузьки поусѣдали на крестахъ цментарныхъ, сумно позираючи на грôбъ свого опѣкуна. На другій день бачино тамъ уже лишь одну пару бузь-

Архикнязь Рудольфъ.

Принцесса Стефанія.

кôвъ, а въ кôлька дней знайдено одного бузька неживого на гробѣ священника.

Дивѣтъ дѣти, якъ то нерозумнѣ птицѣ умѣютъ бути вдячными своимъ добродѣямъ. Будьте и вы вдячнѣ своимъ родичамъ, бо они суть вашими першими добродѣями, бо на васъ ся старають, васъ вотпитують, щобысьте по ихъ смерти не погибли зъ голоду и холоду.

Дальше буде

Влiянiе мореплавства на просвѣту.

Мимо многихъ небезпеченствъ грозячихъ мореплавателя, мимо великого числа статкôвъ захланеныхъ волнами морскими, чоловѣкъ вступае до хибкого корабля ôтважно спонуканый чи то благородною жаждою розширеня своихъ вѣдомостій о земли въ науковыхъ цѣляхъ, чи то охотою посѣщеня дальныхъ сторонъ, чи то задля промыслу, торговлѣ або другихъ причинъ.

Могучій волею, розумомъ, о скôлько людскіи средства довôднѣ, завладѣвъ зрадным елементомъ. Тутъ переплывае пôдбѣгуннѣ моря (моря полярнѣ) не ужахаючись страшенныхъ ледовищь и нехибнои майже смерти, коли обôймутъ его масы ледовѣ страшливымъ своимъ устискомъ. Тамъ пôдчинивши пару для своеи службы, поре гладку верхню моря незморщену и подувомъ найлегшого вѣтру середъ величавои тишины морскои. Будучи паномъ моря пануе заразомъ и надъ сухою землею.

Непроходимѣ пущѣ, степы, море ледовате ставляютъ неразъ превеликѣ а и непоборимѣ запоны путникôвъ, але океаны (моря великѣ) мимо лютуючихъ бурей, глубины прôстей зовсѣмъ не ôтстрашуютъ ôтважного пускати ся въ дорогу. Пароды мешкаючѣ недалеко ôтъ морей, потребуютъ вѣкôвъ до розвитя, коли людность надморска (живуча на побережахъ морскихъ) и островники (жителѣ островôвъ) въ часѣ далеко коротшôмъ розвиваютъ ся, набираютъ просвѣты и приходятъ до заможности и богацтва. Скоре розвитье и поступъ въ трехъ послѣдныхъ вѣкахъ завдячуютъ люди усовершеню мореплавства, котре въ найдальнѣйшѣ кончины свѣта рознесло просвѣту, промыслъ, торговлю и другѣ могучѣ пôдоймы становлячи благобытъ народôвъ.

Незмѣрнѣ улегченя звязей межинародныхъ за помочію мореплавства одержанѣ, пôднесли людскость до высоты передъ тымъ и непричуваною, поперли сю на новѣ дороги. Отлягглости майже зовсѣмъ зникли. Мореплавець пускаючись на море не лишь себе самого перевозитъ въ далекѣ стороны, але везе съ собою заразомъ плоды и вытворы своеи отчины; переноситъ ростѣнья и звѣрята, а зновъ зъ чужины рôжне добро перевозитъ до отчинного своего краю. Небезпеченства, передъ тымъ такъ грознѣ, нынѣ потеряли свою важнôсть. Поиски науковѣ, выналоды, усовершеня заведенѣ въ морскôй плавбѣ запобѣгаютъ нынѣ многимъ пригодамъ и припадкамъ давнѣйше неизбѣжимымъ.

Число нещастныхъ приключеній и кораблекрушеній поменшало въ послѣдныхъ часахъ, хотяй число кораблѣвъ а потôмъ и людей плаваючихъ на морю съ кождымъ рокомъ збôльшае ся. Три великѣ открытя, которѣ доконано ôтъ кôнця пятьнадьсятого вѣку, збрвали непроникнену заслону, котра значну часть земнои кулѣ окрывала. Открытье дороги морскои до Индій Восточныхъ, открытье Америки, а на конець суходолу Австраліи и тысячи островôвъ океану сдѣлали незмѣрнѣ обшары землѣ приступными просвѣтѣ и промыслови. Нынѣ неутруднѣ путники горѣючи жаждею знаня слѣдятъ негостинне внутро Африки и Австраліи, наражаючись що день, що крокъ на смерть. Выслѣджено и изпытано моря бѣгуна сѣверного (пôвнôчного), южнѣ (полудневѣ) ожидаютъ смѣлыхъ путникôвъ. Щожь улегчило чоловѣкови пôзнанье краинъ незнаныхъ ôтъ часôвъ историчныхъ? що сближило суходолы (континенты) морскими пропастями ôтъ себе ôтдѣленѣ? що дало мильонамъ людей науку, богацтва, удержанье, хлѣбъ насущный?... Мореплавство!

X.

ПОДѢЛЪ ПРАЦЪ.

Гляньте на сю газетку, котру теперъ читаете: мала она, а однакъ працювали надъ нею много людей. Кôлькохъ сю писали, одинъ зновъ укладавъ черенки (буквы) одну по другой въ слова и цѣлй реченя, якъ було на паперѣ написано, — другій занѣсъ тіи уложенй буквы до машины, иншій посмаровавъ ихъ чорною фарбою, щобы ся бтбили на паперѣ, — инный пôдложивъ папѣръ и въ конець бттиснувъ чорніи буквы на бѣлôмъ паперѣ. Не досить на тôмъ, папѣръ треба еще зложити, прилѣпити карточку, написати адресу и на почту бтнести, и такъ она до васъ, любй дѣточки, дôстала ся.

Но тіи, що тую газетку писали, мусѣли мати учителѣвъ, которіи ихъ научили думати и писати. На газетку треба такожь и паперу, а той робитъ ся зъ шматокъ, а тіи зъ пряди, а прядь зъ льну, а ленъ ктось сѣявъ, сбиравъ, мочивъ, толочивъ, прявъ, ткавъ и т. д. Дальше и тіи буквы (черенки) робленй суть зъ металю, я той треба було съ землѣ копати яко руду (металь нечистый т. е. помѣшаный съ глиною, пѣскомъ або съ чимъ иншимъ); треба ту руду перетопити, щобы бтдѣлити металь бтъ другихъ немиталевыхъ частей, а при тôмъ працювало много людей, и много ихъ труду стояло. Дальше готову уже газетку треба перевести дорогою до васъ, дѣточки, треба и воза або желѣзницѣ, где знова много а много людей працюютъ. Отъ кôлько то робôтникôвъ складаютъ ся разомъ на ту газетку, щобы вамъ ею подати въ руки. Кôлько то рукъ до одной рѣчи прикладаесь, щобы працю изготовити! Колибы такъ прійшло одному чоловѣкови все зробити, т. е. сѣяти ленъ, робити полотно, а зъ того папѣръ; дальше сдѣлати машину, робити черенки, ихъ складати и т. д., за цѣле житье свое одного аркуша не мôгъ бы зробити, а и то, щобы зробивъ, не дуже мудре бы було. Мусѣвъ бы хиба чоловѣкъ писати газету на шкôрѣ, якъ то давнѣйше робили, якъ довго печатнѣ не вынайшли, и написавъ бы може одну, а тутъ треба сотками такои газетки писати, и було бы нечисто написано и много часу на то стоитъ а тутъ печатня бттискае въ хвили множество. Писане коштовало бы такожь дуже дорого, бо чоловѣкъ мусѣвъ бы довго працювати, и не всѣ люди могли бы хôснувати зъ неи, а тутъ такъ друковану газетку можна дуже дешево получати. А правда, ще и образки! И до того треба маляра и рытовника, щобы на деревѣ выжолобивъ образокъ, такъ, щобы бнъ ся въ друкарской машинѣ красно бтбивъ!

Такъ якъ ту газетку, робитъ ся на свѣтѣ все, кождый робитъ лишь тое, що умѣе и до чого есть способный, — праця отже есть межи людьми подѣлена, зъ чого пôзнаемъ, що на свѣтѣ есть таке право, що не всѣ все робятъ, але кождый що може и що умѣе. То зове ся подѣломъ працѣ.

Кождый чоловѣкъ, коли одно лише робитъ, то набирае въ той роботѣ вправы, скорости, здатности до тои роботы або працѣ. Хотячи ся отже чого научити и то добре, треба одно и те саме все а все робити.

Черенки, которыми сложено сю газетку, розбираютъ ся по выдрукованю, и зъ нихъ складаютъ ся знова иннй газеты и книжки, — тымъ способомъ все то, чого треба до друкованя, а коштуе то много а много, выплачуе ся съ часомъ, ходитъ тôлько о тое, щобы знайшло ся много такихъ, що хотятъ читати. Коли бы вы такъ выпечатану газетку не читали, дѣточки, и она у насъ лежала бы, то мы бы много стратили, а чѣмъ бôльше васъ читае, тымъ лучше и для насъ, бо мы можемъ тогды и бôльше образкôвъ въ газетцѣ помѣщати, бо тіи образки коштуютъ бôльше якъ цѣла газетка (папѣръ и друкъ). Нечемно отже робятъ тіи, которіи читаютъ газетку, а не хотятъ прислати намъ малу заплату, тôлько 1 злр. 50 кр. на цѣлый рôкъ! Въ свѣтѣ кожду роботу треба заплатити, кто дармо бере и наражае другого на страту, той нечемно собѣ поступае и грѣшитъ противъ закону Божому, где написано: не крадь! Коли кто яку рѣчъ мае, а за ню не заплативъ, то такъ значитъ, якъ бы ею и укравъ.

Такъ якъ чоловѣкъ працюе, а працюе, щобы живъ, то треба ему за то заплатити и не бтберати ему еще и кусокъ хлѣба, которымъ живитъ ся, а то тымъ скорше треба заплатити,

коли робота есть честна, коли она на пожитокъ для всѣхъ выходитъ!

Любезнѣ дѣточки! видите зъ того, що кожда праця стоитъ труду и часу, и що чоловѣкъ сотвореный лишь до працѣ. За молоду вамъ учити ся працювати, за молоду уже не у одного зъ васъ ôтзывае ся охота до певного рода працѣ, но такъ якъ кожда рѣчь есть лѣпша, коли выйде зъ рукъ ученого чоловѣка, то и вы пильно учѣтъ ся, читайте нашу газетку, а знайдете въ ней много полезного; а коли будете старшими, то читати будете и бôльшѣ газеты, въ которыхъ написано есть уже таке, чого вы теперъ еще не пôймете, до зрозмѣня того треба вамъ перше пильно нашу газетку учити ся.

Т.

Условія для дѣтей.

Природа есть найпершою и найлѣпшою учителькою ушанованя родителей. Она не потребуе жадной помочи голосу, жадного ужитя умѣетности, собственными силами, мовчаньемъ вкладае въ умыслы дитиннѣ любовь до родителей.

Першими должнѣ бути намъ родители, бо они дали намъ житье, вôльнôсть и послѣдство.

Найбôльшѣ суть добродѣйства, которѣ получаемъ ôтъ родителей. Они хоронятъ старанно тѣла малыхъ дѣтей, щобы мали простѣ члены. Они даютъ спасительнѣ науки, учатъ скромности, встыдливости и добрыхъ обычаѣвъ, щобы зъ любви съ ними росли.

Сенека, одинъ славный мужь, говоритъ: „Кто въ житю своимъ шануе родителѣвъ, той есть принятный Богу за житя и по смерти. Противно же кто гордитъ родителями, той допускае ся такои провины, которою люди ся бридятъ, и котору карае Богъ такъ въ житю якъ и по смерти“.

Дѣти длятого не лишь должнѣ замовчати кривды дѣланѣ имъ ôтъ родителѣвъ, але такожь смиренно ихъ зносити.

Одинъ молодець ходитъ до школы. Коли повернувъ до дому, вопросивъ его отець, яку ôнъ чувъ науку о мудрости? Сынъ отвѣтивъ, що въ рѣчахъ ôнъ тое покаже. Ображеный отець такимъ отвѣтомъ, почавъ его за тое карати, но сынъ заховавъ ся спокôйно, зносивъ терпеливо всѣ наганы говорячи: „Я научивъ ся спокôйнымъ умомъ зносити гнѣвъ отця.“

Всѣ люди говорятъ явно, що зъ природы и правъ належитъ ся ушsecurитъ ушанованье найперше Богу, потомъ родителямъ. Дѣти не могутъ ничь лѣпшого передъ Богомъ сдѣлати, якъ коли съ ушанованьемъ и охотою ôтдаютъ подяку тымъ, которѣ имъ житье дали и воспитанье. Противно не маешь бôльшого доказу невдячности, якъ погорда и недбалôсть о родителяхъ. Если заказано есть, щобысьмо ничь злого другимъ не дѣлали, тымъ бôльше есть несправедливымъ а даже безбожностію, отцю и матери дѣлати то, щобы имъ приносило незадоволенье!

ЛЕВЪ и ЗАЯЦЬ.

До льва, що лежавъ у травѣ,
Прибѣгъ заяць, тай пытае:
„Прошу тя царю, чи правда то чи нѣ,
„Що часомъ и левъ боязливъ бувае?
„И що ôтъ голосу пѣвня слабого
„Чимъ скорѣйше утѣкае?“

„Часомъ бувае щось такого!“
„Ба, чи правда-жь то, що и слоня
„Напудитъ въ лѣсѣ рохкотомъ свиня?
„Будь ласкавъ, царю, ще лишь то сказати,
„А бôльше не буду уже пытати.
И сказавъ левъ до малого заяця:
„Знай у кождого есть слабôсть своя!

Мôй заяць надувъ ся що може
Якъ бы вельможа — ôтсапнувъ и каже:
„Теперъ я знаю, чому и заяць такъ скоро бѣжитъ,
„Коли собаку хоть зъ далека узритъ!

Марія Петрушевичь.

Домовѝ забавы дѣтей.

(Списавъ Дмитро Вѣнцковскій.)

II. Печатня.

Коли другимъ разомъ знакомѝ намъ дѣти засѣли докола тогожь самого стола, сказавъ Ивась: Научилисьте ся вчера Азбуки, попробуемъ сегодня складати буквы. А сказавши тое, поставивъ на столѣ скриночку въ перекладки, а въ кождой зъ ямочокъ було по кôлька однаковыхъ повитинаныхъ буквъ. Выбравши кôлька и перемѣшавши добре, розкинувъ ихъ по столѣ, що стали въ такôмъ порядку:

А В Л Р Н Ъ О Я Д И О

Мариня, знаючи уже брата улюбленну поговорку, порôвнавши тôлько помѣшанѝ буквы, перечитала сей часъ: **Народъ и воля**.

Тогды Михась положивъ: **Н О Ъ К Р О**, и здивовавъ ся не мало, що Зося вычитала зъ нихъ: **Окропъ**, коли онъ гадавъ, що то мае бути: Прокопъ. Ивась тоже не мôгъ надивовати ся надъ понятностью Володка, котрый помимо того, що на столѣ лежало: **А А М М** прецѣнь дорозумѣвъ ся, що то буде: **Мама**.

На кôнци прійшло ся розвязати и слѣдующіи буквы: **Е В Р Т С Н С А Ѣ Ъ Я**

Довго, дуже довго мучило ся цѣле товариство не могучи знайти отповѣдной розвязки. Однѝ думали, що то буде якесь чуже имя, або слово турецке; другѝ казали, що такого слова нема въ бесѣдѣ людской; и коли уже ажь до суперечки приходило, Маринця роздвоеныхъ погодила сказавши: Утихомирѣтся! власне найшлисьте значенье тыхъ буквъ и уважайте, що они вамъ приказуютъ: **Не сварѣтъ ся!**

И знову була черезъ цѣлый вечеръ печатня въ роботѣ, а кромѣ забавки и розрывки пôзнали дѣти такожь, якъ где якѝ слова пишутъ ся, хоть легкіи на око, а однако вымагаючѝ глубшои розваги.

Для маленькихъ читателей нашихъ, котрѝ хотѣлибы въ той способъ забавитися, додамо, що звычайно укладаютъ ся именники, для вправнѣйшихъ имена власнѝ, а для дуже бѣглихъ въ ôтгадованю такъ треба складати и добирати буквы, абы зъ того самого ихъ числа кôлька розличныхъ выраженій дало ся утворити.

Забавка школярска зъ слова „ого"

Свят — моли, бо ôнъ въ небѣ;
Учен — проси у потребѣ.
Письменн — все тобѣ потреба,
Смутн — потѣшати треба.
Бѣдн — треба ратовати,
Лѣнив — треба уникати.
Шкодлив — треба хоронитись,
Добр — все треба любити.
Розумн — люди поважаютъ,
Слѣп — люди спомагаютъ
Прибаглив — прославляютъ люди,
Жичлив — потребуютъ всюды.
Богат — всюды почитаютъ,
Гол — люди ся встыдаютъ.

М. Гринишинъ.

Чиръ тай кава.

(Байка)

Въ селѣ комашня чи може пиръ:
На столѣ съ кавовъ зôйшовъ ся чиръ.
Хоть имъ вразъ бути не выпадало,
Та такъ ся стало.
Зпершу здалека они стояли,
Но чѣмъ разъ блисше ся присували;
Скоро же звыкли — приближились
Тай поганьбились.
Кава гнѣвная каже до чиру:
„Тебе неварто, хиба за гиру...
А я славна кава,
Всего свѣта страва.
Царѣ мене пютъ,
Цукру додаютъ;
И паны мя любятъ,
Що день смачно трубятъ;
И жиды мя знаютъ,
Попы величаютъ;
Мулярѣ и кравцѣ,
Ковалѣ тай шевцѣ,
Всѣ для мене кавы
Причиняютъ славы...
„А тебе ѣсть хиба хлопъ.
„Гей, я славна, а ты чопъ!..."

На то чиръ смирно до кавы:
„Не уймаю много славы,
„Але той, кто много сытъ,
„Царѣвъ и панôвъ живитъ..."

И. Р. Пасѣчинскій.

Шарады.

I.

Перше и друге у сукманы
Маютъ хлопы и паны,
Лишь у Нѣмця мода не така,
Часть его бракне у его фрака.
Друге съ третимъ краса чоловѣка,
Цвите въ дитинствѣ а вяне съ часомъ,
Зморщитъ ся, зблѣдне ôтъ добшого вѣка,
Хоть зъ разу було якъ кровь съ молокомъ.
А все до купы, въ каждой хатинѣ
Мисками прибираютъ ряднѝ господинѣ.

М. Петрушевичъ.

II.

А, А, А, А, Б, Г, Д, Д, Е, И, И, І, Й, Л, Н, Н, Н, Н, П, Р, Ф, Щ, Ъ.

Зъ всѣхъ тыхъ буквъ сложити слова:
Перве зъ нихъ есть имя
Мертвого вже нынѣ мужа,
Австрійского цѣсаря.
Друге слово-же есть имя,
Котре ôнъ си заслуживъ,
Котрымъ его нарôдъ вдячный
Въ вѣчну память украсивъ.
Трете слово було встыдомъ
Нашой бѣдной отчины.
Первому мы вдячнôсть должнѝ
Що-мь ôтъ третого вольнѝ.

Е. А. Поповичъ.

Загадки.

I.

Кинь зъ горы, не розôбьесь,
Кинь на воду, розплынесь.

II.

Въ баюрѣ сидитъ,
Кумкае, рахкотитъ.
Прійшовъ паничь,
Не казавъ ничь,
Лише вхопивъ
И поглотивъ.

III.

Въ лѣсѣ росло, листокъ имѣло,
А теперъ носитъ душу и тѣло.

Значенье загадокъ зъ ч. 3.

I. Камѣнь въ млынѣ.
II. Поронъ на водѣ.
III. Серна.

— **Впр. И. Левицкій въ Пѣстини:** Даруйте, несомнѣнно стала ся ошибка якя.

— **Бл. Ф. М.:** Ôдозвѣтъ ся, прошу!

— **Пр. Павло Дудыкъ:** Донесѣтъ намъ, що стало ся съ извѣстнымъ сочиненьемъ, которе Вы передали о. М.?

— **Всѣмъ**, которіи допытуютъ ся, чи наша газетка устоитъ ся, доносимъ, що есть уже таке число предплатителей, що можемъ черезъ цѣлый рôкъ выдавати. Но просимъ ихъ также, щобы зволили въ кружкахъ знакомыхъ повліяти до предплаты, бо лишь въ случаю бôльшого числа пренумерантôвъ зависитъ возможнôсть, бôльше илюстрацій помѣщати. При сей способности перепрашаемъ, що издаемъ теперъ подвôйный нумеръ, причина въ тôмъ тая, що мы доперва въ мѣсяци лютôмъ начали издавати „Пріятеля Дѣтей," хочемъ прото тымъ способомъ часъ изданія догнати.

— **Рекламаціи** о загибшіи числа по почтамъ, должнѝ бути неопечатанѝ, бо лишь такіи суть свобôднѝ ôтъ оплаты почтовои. Опечатанѝ рекламаціи уважаютъ ся уже яко листы и должни бути франкованѝ, а нефранкованыхъ листôвъ не приймаемъ.

☞ Еще лишь се число посылаемъ всѣмъ, съ прошеньемъ о надôсланье предплаты, — дальшіи числа посылати будемъ тôлько тымъ, которіи запренумеровали „Пріятеля Дѣтей." — Тыхъ, которіи получили уже 5 чиселъ а таковіи намъ не звернули и дальше пренумеровати не желаютъ, просимъ о надосланье пôвърôчнои предплаты (80 кр.), въ такôмъ случаю получатъ они еще 6. число.

Запрошенье до предплаты на литературно-политичну газету:

„ПРОЛОМЪ"

съ прилогомъ письма для народа:

„ВѢЧЕ"

выходячіи въ Львовѣ 2 разы въ мѣсяць, пôдъ редакціею А. О. Маркова.

Рôчна предплата тôлько 4 злр.

Издатель и редакторъ **Исидоръ Трембицкій.** Зъ печатнѣ М. Бѣлоуса въ Коломыи 1881